

פתרון הבחינה

בתנ"ך

קיץ תשפ"ו, 2026, שאלון: 1371

מוגש ע"י דליה שטיפמן ואורי כפיר מורות לתנ"ך של בית הספר "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.

2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

מפרק א ומפרק ב, מכלל השאלות יש לענות על עשרה סעיפים.

ארבעה סעיפים מבין סעיפי א, ושישה סעיפים נוספים שאינם סעיפי א בבחינה כולה.

כל סעיף = 10 נקודות

פרק ראשון – הולך נגד הרוח

שאלה 1

סעיף א'

(1) משה הורה למרגלים לחקור את הארץ בשלושה תחומים (על התלמיד להביא הוכחה מהכתוב לכל אחד מהם):

- בתחום הגיאוגרפי – "... עלו זה בנגב ועליתם את ההר. וראיתם את הארץ מה היא..." – עליהם לבדוק את הארץ לרוחבה ולאורכה. **או:** "ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה" – עליהם לבדוק את הטופוגרפיה של הארץ, האם היא נוחה או לא. **או:** "ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים" – עליהם לבדוק אם הערים בארץ מבוצרות, מוקפות חומה, או שהן ללא חומה.
- בתחום הדמוגרפי – "ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה" **או:** "המעט הוא אם רב" – עליהם לבדוק את האוכלוסיה היושבת בארץ, האם מדובר בעמים חלשים או חזקים, האם יושבי הארץ רבים או מעטים.

- בתחום הכלכלי – "ומה הארץ השמנה היא אם רזה" **או**: "היש בה עץ אם אין" – עליהם לבדוק את יבול הארץ, האם צומח בה יבול משובח. **או** האם צומחים בה עצים, האם מדובר בארץ פוריה או צחיחה.

(2) משה הנחה את המרגלים בצורה מפורטת, לגבי הדברים שעליהם לבדוק בארץ. הוא אינו מסתפק בהבנה של תחום אחד מהקורה בארץ, אלא מבקש מהמרגלים לחזור עם מידע רב ומפורט בתחומים שונים. הנחיה זו יכולה לסייע בהצלחת משימתם של המרגלים, כי הם יודעים בדיוק מה הם נדרשים לבדוק במהלך משימתם. לביסוס: "... ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט אם רב". **או**: "ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין".

סעיף ב'

(1) עניין אחד שעליו הסכימו המרגלים עם יהושע ועם כלב בן יפנה בנוגע לארץ כנען: שמדובר בארץ פוריה, טובה מבחינה כלכלית. מדברי המרגלים: "...וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה" מדברי יהושע וכלב: "... טובה הארץ מאד מאד" **או**: "...ארץ אשר היא זבת חלב ודבש".

עניין אחד שבו הם נחלקו בדעותיהם בנוגע לארץ כנען: בעניין יכולתו של העם לכבוש אותה. המרגלים טענו: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" – כלומר, העם לא יצליח להילחם ביושבי הארץ כי הם חזקים ממנו. לעומת יהושע וכלב: "אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו" – לדבריהם, כיבוש הארץ תלוי בה' בלבד ואין זה משנה מי העם היושב בה. יהושע וכלב טוענים, שהעם יכול להילחם ולכבוש את הארץ, בעזרת ה'.

(2) המרגלים הראו לעם את פרי הארץ:

הדבר הגביר את תמיכת העם בעמדה של כלב בן יפנה: הפירות שהראו המרגלים לעם, היו גדולים מאוד, דבר המעיד על היותה ארץ ברוכה מבחינה כלכלית/חקלאית, כלומר כדאי להילחם עליה. לביסוס: "...באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה".

הדבר הגביר את תמיכת העם בעמדה של שאר המרגלים: הפירות הגדולים עשויים להעיד גם על גודלם העצום של יושבי הארץ, דבר המגביר את חשש העם מלהילחם ביושבי הארץ. לביסוס: "וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות" **או**: "ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים".

סעיף ג'

(1) התגובה של משה ואהרן על תלונות העם לא נתנה מענה מספק לעם: משה ואהרן לא הגיבו לתלונות העם, הם לא ניסו להרגיע את העם בדברים, רק נפלו על פניהם לפני העם. תגובה כזאת אין בה להרגיע את העם הנסער, ויש בה אפילו להעיד על חוסר יכולתם לענות לעם על חששותיו. לביסוס: "ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל עדת בני ישראל".

(2) על פי פירוש רמב"ן תגובת משה ואהרן יכולה להיחשב מענה ראוי על תלונות העם: לדבריו ההשתחוות שלהם לפני העם משמעותה אזהרה לעם, שלא יאמרו דברים רעים העלולים להכשיל אותם לפני ה'.

שאלה 2

סעיף א'

(1) התערערות השליטה של דוד על הממלכה (על התלמיד להסביר ולבסס על שתי דוגמאות):

דוד ניצב בפני מרד נוסף (לאחר מרד אבשלום), שיוזם שבע בן בכרי ובעקבותיו שבטי ישראל נוטשים את מלכות דוד והוא נותר למלוך רק על שבט יהודה. לביסוס:

- "ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן בכרי איש ימיני ויתקע בשופר ויאמר אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל"

- "ויעל כל איש ישראל מאחרי דוד אחרי שבע בן בכרי ואיש יהודה דבקו במלכם מן הירדן ועד ירושלים".

(2) דוד הוא מנהיג קר רוח שמצליח להתמודד עם המצב: למרות המרד של שבע בן בכרי ונטישת שבטי ישראל את מלכות דוד, הוא אינו מאבד עשתונות ומיד מארגן את תומכיו לצאת ולעצור את המרד. לביסוס: "ויאמר המלך אל עמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד" – דוד קורא לעמשא, שר צבאו, להזעיק את אנשי יהודה התומכים בו, להילחם במורדים. או: "ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום אתה קח את עבדי אדניך ורדף אחריו פן מצא לו ערים בצרות והציל עיננו" – כאשר עמשא מתעכב, דוד מיד פונה אל אבישי שיצא לרדוף אחר שבע בן בכרי, לפני שהמרד יגרום להם נזק רב.

סעיף ב'

(1) המטרה האישית שרצה יואב להשיג היא להשיב אליו את תפקיד שר הצבא של דוד. הוא פעל בנחישות להשגת מטרה זו והיה נכון אפילו להרוג לשם כך. יואב רצח את עמשא, שר הצבא החדש של דוד. לביסוס: "ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויכהו בה אל החמש וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו וימת".
המטרה הצבאית שרצה יואב להשיג היא לכידתו של המורד, שבע בן בכרי. יואב פעל בנחישות לשם השגת מטרה זו והיה מוכן לכבוש עיר שלמה ולהשמיד את כל יושביה, כדי ללכוד את שבע בן בכרי שמתבצר בתוך חומות העיר. לביסוס: "ויבאו ויצרו עליו באבלה בית המעכה וישפכו סללה אל העיר ותעמד בחל וכל העם אשר את יואב משחתים להפיל החומה".

(2) ח' משגב מעביר ביקורת על יואב, על כך שהוא ממשיך להתנהל באותו האופן בו נהג בעבר. לדבריו, התנהגותו של יואב מסוכנת ואינה מוסרית, התנהגות שאינה תואמת למדינה ממוסדת. יואב אינו מסוגל לשנות את דרכי התנהלותו הישנים, שאינם מתאימים עוד. לדוגמה מתת-סעיף ב(1), יואב רצח אדם, לשם מטרתו האישית. הוא רצח את עמשא כדי לסלול לעצמו את הדרך, בשנית, לתפקיד שר הצבא של דוד. לביסוס: "ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויכהו בה אל החמש וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו וימת". "אותן נורמות... הופכות למסוכנות ואף ללא מוסריות..." תיתכנה תשובות נוספות, או המסתמכות על דוגמה אחרת.

סעיף ג'

(1) המחלוקת בין האישה החכמה ובין יואב בנוגע לנאמנות של תושבי העיר לדוד:
לטענת האישה החכמה, תושבי העיר נאמנים לדוד ויואב רוצה להשמידם ללא סיבה מוצדקת. לביסוס: "אנכי שלמי אמני ישראל...". לעומת יואב, שלפי המלבי"ם, טוען שאנשי העיר אינם נאמנים לדוד וראיה לכך היא הימצאותו של מוביל המרד, שבע בן בכרי, בתוך עירם. לביסוס: "...כי בכם נמצא ראש המורדים אשר נשא ידו במלך' – ואינכם שלמים למלככם".

הפתרון שהציע יואב, שאנשי העיר יסגירו לידיו את שבע בן בכרי בלבד, כך הם יוכיחו את נאמנותם הכנה לדוד והוא יניח לתושבי העיר. לביסוס: "תנו אתו לבדו ואלכה מעל העיר".

(2) על פי פסוקים כ"א-כ"ב, חוכמתה של האישה באה לידי ביטוי בתגובתה על הצעתו של יואב. יואב הציע שאנשי העיר יסגירו את שבע בכרי לידיו וכך הוא יניח להם. האישה החכמה הציעה, שהם ישליכו אליו את ראשו של שבע בן בכרי, מעבר לחומות העיר. בעצם תגובתה, היא הסגירה את שבע בן בכרי לידי יואב כשהוא מת, וכך לא יוכל לחקור אותו ולגרום להפלת אנשים נוספים. ובנוסף, היא מנעה בכך את כניסתו של יואב וחייליו לעיר, שהיו עלולים לנקום בתושביה.

- אהוד אומר למלך שיש בפיו דברי ה' למסור לו, דבר הגורם למלך לקום מכסאו לאות כבוד ואהוד מנצל זאת כדי לנעוץ בו את חרבו. "ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא... ויקח את החרב... ויתקעה בבטנו".
- אהוד אומר למלך מואב שיש לו דבר סתרים להגיד לו, הסקרנות והביטחון העצמי של מלך מואב גורמים לו לצוות על שומריו לצאת. אהוד מנצל את הבידוד, רוצח את המלך, ולאחר מכן יוצא דרך המסדרון ונועל את הדלת. התכסיס הצליח מעל למצופה כאשר המשרתים חוזרים ורואים את הדלתות נעולות, הם מפרשים זאת בצורה מוטעית לחלוטין הם חושבים שהמלך עושה את צרכיו. ניתן להבין כי הרצון האלוהי גרם להם להתעכב ולחשוב כך. "ויצא אהוד המסדרונה ויסגור דלתות העליה בעדו ונעל...ועבדיו באו ויראו הנה דלתות העליה נעולות ויאמרו אך מסיך הוא את רגליו...".

סעיף ב'

- (1) דוגמאות המעידות כי עגלון היה מנהיג בעל עוצמה מדינית וצבאית (על התלמיד להסביר שתי דוגמאות מפסוקים שונים):
- "ויאסוף אליו את בני עמון ועמלק ויך את ישראל" - עגלון מלך מואב בעל השפעה מדינית, הוא מגייס למלחמה נגד ישראל גם עמים נוספים.
 - "ויעבדו את עגלון מלך מואב 18 שנה" - עגלון מלך מואב בעל עוצמה צבאית, הוא מצליח לשעבד את בני ישראל במשך 18 שנה.
- (2) שגיאה אחת של עגלון מלך מואב היא העובדה שהוא אמר לעבדיו להשאיר אותו לבד עם אהוד. זוהי טעות בשיקול הדעת, עגלון היה צריך לחשוף שאולי מדובר בנסיון התנקשות ולא להישאר לבד עם אהוד בן גרא. לביסוס: "ויאמר הס, ויצאו מעליו כל העומדים עליו".

סעיף ג'

- (1) מטרת לכידת מעברות הירדן בשני הסיפורים: חסימת נתיב הנסיגה של האויב המובס, כליאתו בגדה המערבית של הירדן והשמדתו ללא יכולת לברוח או להזעיק תגבורת. "וילכדו את מעברות הירדן למואב ולא נתנו איש לעבור. ויכו את מואב...".
- מעשיו של אהוד ראויים יותר ממעשיו של יפתח, בגלל ההבדל בזהות האויב בשני הסיפורים. אהוד נלחם באויב זר ששיעבד את ישראל, בעוד שיפתח ניהל מלחמת אחים עקובה מדם נגד בני עמו שלו. "... וישחטוהו אל מעברות הירדן ויפל בעת ההיא מאפרים ארבעים ושנים אלף".
- (2) הערכים הכתובים במסמך (על התלמיד להסביר כיצד ערך אחד בא לידי ביטוי בפסוקים):
- "יקיים את שהוא דורש מזולתו" - חובתו של החייל לפעול כפי שהוא דורש מפקודיו. כמו אהוד שקרא לעם לצאת אחריו ולהילחם: "ויאמר אליהם רדפו אחרי".
 - "מתוך הכרה ביכולתו ובאחריותו" - המפקד אחראי לשמש דוגמה לחיילים כמו אהוד בן גרא העומד בראש הכוח הלוחם: "וירדו עמו בני ישראל מן ההר והוא לפניהם".
 - "להוות דוגמה ראויה" - המפקד משמש דוגמה לחייליו. בדומה לאהוד בן גרא אשר יוצא ראשון למלחמה וקורא לעם להילחם אחריו: "וירדו אחרי".

שאלה 5

סעיף א'

(1) מטרת הפסוקים לשבח את מנהיגות שלמה - נישואיו הרבים של שלמה נתפסים כנישואים פוליטיים, שמטרתם לכוון בריתות של שלום באזור ולתמוך בשגשוג הממלכה. בדרך זו, הכתוב מפרט את העמים, איתם בא שלמה בברית נישואים. לביסוס: "נשים נכריות רבות ואת בת פרעה מואביות עמניות אדמיות..."

מטרת הפסוקים היא למתוח ביקורת על שלמה - הנישואים לנשים הנוכריות נתפסים כחטא, כיוון שנאמר שנשיו היטו את לבבו והוא הלך אחרי אלוהים אחרים. לביסוס: "ויטו נשיו את ליבו".

(2) תיתכן כל אחת מהדעות, לדוגמא:

לדעתי, מעשיו של שלמה בפסוקים אלה ראויים לגנאי מכיוון ששלמה עבר על חוקי ה'. הוא נשא נשים נוכריות, מהעמים שה' אסר לבוא איתם במגע, ובנוסף בנה מזבחות לכל האלילים. לביסוס: "אז יבנה שלמה במה לכמוש שקץ מואב...".

או: לדעתי, מעשיו של שלמה בפסוקים אלה ראויים לשבח כיוון שהוא בנה את הבמות עבור הנשים שלו ולא זבח בהן בעצמו. לביסוס: "וכן עשה לכל נשיו הנוכריות מקטירות ומזבחות לאלוהיהן".

סעיף ב'

מעשיו של שלמה ישפיעו על אחדות העם, ה' יעניש את העם בפילוג לשתי ממלכות. "יען אשר הייתה זאת עמד ולא שמרת בריתי וחקתי... קרע אקרע את הממלכה מעליך...".

לפי המדרש, בגלל מעשיו של שלמה, שנישא לנשים נוכריות וביניהן בת פרעה, ייענש העם בעתיד על ידי ממלכת רומא שתביא לחורבן העם ובית המקדש. "ירד גבריא... ויצר פיסת אדמה... עד שנהפכה לממלכת רומא שהחריבה את בית המקדש השני".

סעיף ג'

(1) על פי פסוקים כ"ו-כ"ח, השינוי שחל במעמדו של ירבעם: בתחילה נמסר שהוא יתום בן לאישה אלמנה, דבר המעיד על היותו מהשכבה החלשה בעם. ולמרות זאת, הוא הופך להיות "עבד לשלמה", כלומר פקיד בכיר בממלכתו. שלמה ממנה אותו לאחראי על גביית כל המיסים של בית יוסף, השבטים אפרים ומנשה. הסיבה לכך: שלמה שם לב לירבעם שהיה מוכשר וכריזמטי, לכן בחר למנותו לתפקיד אחראי, כנראה כדי להשגיח עליו מקרוב.

השינוי הנוסף שחל במעמדו של ירבעם על פי פסוקים כ"ט-ל"ד: אחיה השילוני מנבא לו שהוא עתיד להיות למלך על עשרה משבטי ישראל.

(2) ההגבלה שהוטלה על מלכותו של ירבעם היא לשמור על חוקי ה': "אם תשמע את כל אשר אצווך והלכת בדרכי ועשית הישר בעיני לשמור חוקותי...". לדעתי מטרתה של הגבלה זו, היא לשמור על אחדותו האמונית של העם.

או: ה' מגביל את מלכות רחבעם, כשהוא חוזר ומכריז שירושלים היא עירו הנבחרת של ה' ובה בחר לשכן את שמו (בית המקדש): "ולמען ירושלים העיר אשר בה מכל שבטי ישראל". לדעתי, מטרתה של הגבלה זו נועדה לשמור על ירושלים כעיר פולחן מרכזית של כל העם ללא קשר לפילוג המדיני שמתחולל בו.

שאלה 6

סעיף א'

(1) על פי המלבי"ם, מערכת היחסים התקינה שצריכה לשרור בין הרועה ובין צאנו, היא הדדיות. הרועה מקבל מן הצאן צמר וחלב, ובתמורה לשכר זה על הרועה לגלות אחראיות ודאגה לצאן.

(2) הניגוד בין תיאור המנהיגים (הרועים) בפסוקים ובין דבריו של מלבי"ם: המנהיגים/ הרועים אינם דואגים לצאן. הם מנצלים אותו לטובתם ונוטלים ממנו ככל שהם יכולים, מבלי לנהוג כלפיו באחריות ובדאגה לפי המצופה מהם כדברי המלבי"ם. לביסוס: "את החלב תאכלו ואת הצמר תלבשו הבריאה תזבח, הצאן לא תרעו". או: "את הנחלות לא חזקתם ואת הנדחת לא השבתם... ובחזקה רדיתם אתם ובפרך".

סעיף ב'

(1) החזרה על הפעלים "ותפוצינה", "נפצו", מבטאת את התוצאה של כישלון המנהיגים: מאחר ומנהיגי העם לא נהגו כמצופה מהם, הם לא דאגו לעם ורק ניצלו אותו לטובתם האישית, העם נענש בגלות ונפוץ/ התפזר בעולם. לביסוס: "ותפוצינה מבלי רעה...". **או**: "נפצו צאני ואין דרש ואין מבקש".

(2) תתקבל כל אחת מהדעות, לדוגמא:

לדעתי, העם שילם מחיר גבוה יותר מהמנהיגים. העם מפוזר בגולה, בין עמים שונים הפוגעים בו: "ותפוצינה מבלי רעה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה". לעומת המנהיגים הנענשים על מעשיהם בנטילת המנהיגות על העם מהם: "הנני אל הרעים ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן". תיתכן תשובה הפוכה, מנומקת ומבוססת.

סעיף ג'

(1) העם יזכה בנחמה תחת הנהגתו של אלוהים:

לפי פסוקים י"א-י"ד – ה' יקבץ את העם המפוזר בגולה וישיב אותו לארץ ישראל. "והצלתי אתהם מכל המקומות אשר נפצו שם ביום ענן וערפל". **או**: "והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות והביאותים אל אדמתם".
לפי פסוקים ט"ז-י"ז – ה' ידאג לכל השכבות החלשות בחברה ולצדק בקרב העם. "את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב... ואת השמנה והחזקה אשמיד ארענה במשפט".

(2) הבעיה שמעלה ר' כשר בנוגע למשל הרועים ביחזקאל היא, שפסוקים אלה משקפים תפיסה אחת, לפיה המנהיג היחיד של עם ישראל אמור להיות ה' ולא מנהיג אנושי. "האם היחידה משקפת תפיסה אחת ולפיה ה' הוא מנהיגם של ישראל ואין מקום למנהיג בשר ודם?".

הכתוב בישעיה פרק י"א, עשוי לפתור בעיה זו, מאחר והוא מתאר מלך עתידי על העם, שתנוח עליו רוח ה' ובזכות זאת הוא יהיה בעל תכונות ייחודיות ומופלאות. "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'". **או**: "והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח".